

Používání přípravků na ochranu rostlin s ohledem na ochranu vodních organismů

Přípravky na ochranu rostlin (dále jen „POR nebo přípravek“) jsou v rámci povolovacího řízení před uvedením na trh a jeho použitím k ochraně rostlin podrobeny kromě posouzení rizik z hlediska vlivu na zdraví lidí Státním zdravotním ústavem, také hodnocení biologické účinnosti a posouzení rizik z hlediska vlivu na necílové organismy a životní prostředí, a to Odborem přípravků na ochranu rostlin v rámci Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (dále jen „ÚKZÚZ“). **Výsledkem hodnocení ÚKZÚZ je přidělení příslušných omezujících vět pro aplikaci přípravku na pozemcích, jejichž okraje jsou od povrchové vody vzdáleny „x“ metrů, a to z důvodu ochrany vodních organismů.** Jelikož není legislativou stanovena jednotná ochranná vzdálenost od vody pro aplikaci přípravků sousedících s povrchovou vodou, je velmi důležité, aby si profesionální uživatel přípravku před plánovaným nákupem zjistil s pomocí údajů v „Registru POR“ na webových stránkách ÚKZÚZ nejen to, zda je přípravek povolen, ale také jaká má omezení z hlediska jeho použití (*Registr POR/Vyhledávání v registru/výběr z předdefinovaných filtrů/omezení z hlediska vlivu na vodní organismy.*)

Výběr z předdefinovaných filtrů	
Vodní zdroje – OPVZ podzemních a povrchových vod	
☐	Přípravek je vyloučen z ochranného pásma podzemních a povrchových vod.
☐	Přípravek je vyloučen z ochranného pásma povrchových vod.
☐	Přípravek je vyloučen z ochranného pásma podzemních vod.
☐	Přípravek není vyloučen z ochranného pásma podzemních a/nebo povrchových vod.
☐	Nezařazeno (Přípravek nebyl hodnocen s ohledem na ochranu zdrojů pitných vod).
☐	Za účelem ochrany [podzemní vody/ půdních organismů] neaplikujte tento přípravek nebo jiný, jestliže obsahuje (uveďte se účinná látka nebo skupinu čísel aplikací nebo určitá doba aplikace).
☐	Za účelem ochrany [podzemní vody/ půdních organismů] přípravek neaplikujte na půdách (uveďte zpřesňující údaje o druhu půdy nebo situaci).
Omezení z hlediska vlivu na vodní organismy	
☐	Za účelem ochrany vodních organismů neaplikujte na svažitých pozemcích (> 3° svažitosti), jejichž okraje jsou vzdáleny od povrchových vod < X m.
☐	S ohledem na ochranu vodních organismů je vyloučeno použití přípravku na pozemcích svažujících se k povrchovým vodám.
☐	Za účelem ochrany vodních organismů dodržujte neošetřené ochranné pásmo X m od povrchové vody.
☐	Přípravek nemá omezení z hlediska vlivu na vodní organismy.
☐	Přípravek nemá omezení z hlediska použití na svažitých pozemcích.
☐	Přípravek lze aplikovat na pozemcích svažujících se k povrchovým vodám při použití vegetačního pásu.
☐	Přípravek nelze aplikovat na pozemcích svažujících se k povrchovým vodám ani při použití vegetačního pásu.

Vzhledem k vývoji omezujících vět v průběhu posledních let přidělovaných ÚKZÚZ přípravkům v rámci povolení a za účelem sjednocení postupu při aplikaci POR označených těmito omezujícími větami byl na webových stránkách ÚKZÚZ zveřejněn „Výklad údajů na etiketách POR“. http://eagri.cz/public/web/file/417862/Vyklad_udaju_na_etiketach.pdf

Součástí tohoto dokumentu je kapitola zabývající se ochranou vodních organismů s přehledem vět, kterými jsou přípravky označovány a příklady, které vysvětlují, jak jednotlivé věty chápat a používat včetně definice pro „povrchovou vodu, břehovou čáru, svažitý pozemek a vegetační pás“.

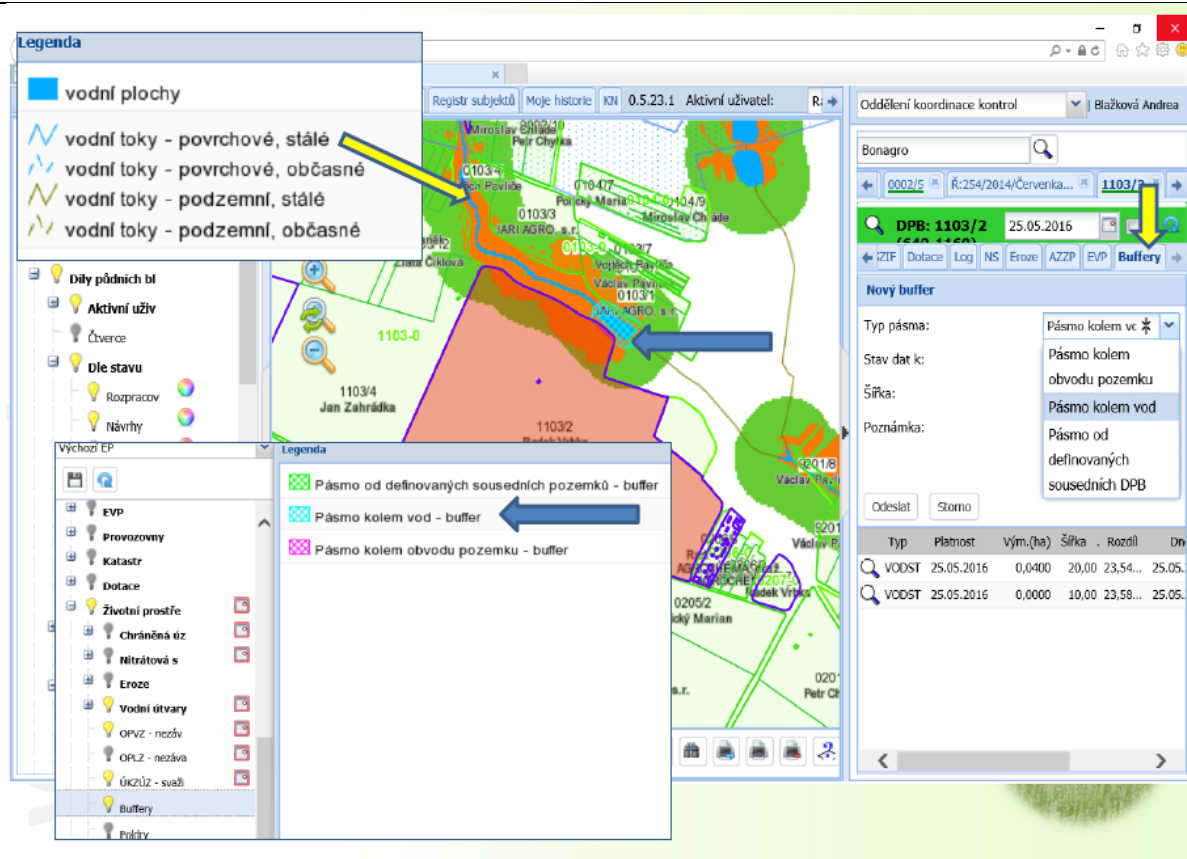
S ohledem na téma tohoto článku a úplnost jsou níže uvedeny kromě definic z „Výkladu údajů na etiketách POR“, také pojmy vztahující se k vodě.

Útvar povrchových vod je definován v § 2 odst. 4 zákona o vodách. Je to vymezené soustředění povrchové vody v určitém prostředí, např. v jezeru, ve vodní nádrži, v korytě vodního toku.

Vodní tok je dle § 43 zákona o vodách povrchová voda tekoucí vlastním spádem v korytě trvale nebo převažující část roku. Při pochybnostech o tom, zda jde o vodní tok, rozhoduje vodoprávní úřad.

Při zjištění nesouladu mezi skutečností a zákresem trvalosti vodního toku v LPIS se lze obrátit na místně příslušný krajský úřad – odbor životního prostředí s žádostí o vyjádření.

Obrázek: LPIS - příklad zobrazení DPB včetně vodního toku a legendy

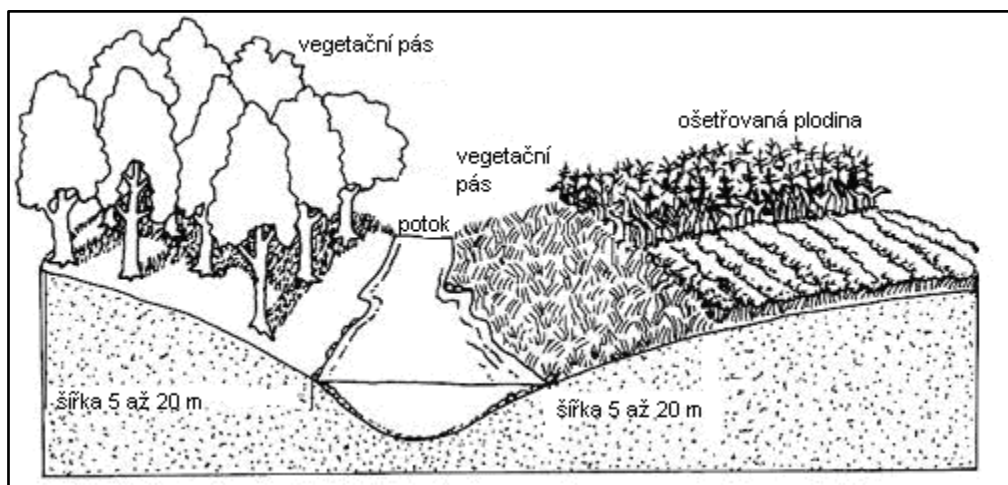

Břehová čára je dle zákona o vodách určena hladinou vody, která zpravidla stačí protékat tímto korytem, aniž se vylévá do přilehlého území. V případě stojatých vod se určuje obdobně.

Svažitým pozemkem se rozumí část pozemku se sklonem větším než 3° svažující se směrem k povrchové vodě; část pozemku se nepovažuje za svažitou, pokud je od povrchové vody oddělena plochou širší než 25 metrů, která nemá sklon větší než 3° směrem k povrchové vodě.

Vegetační pás (obrázek níže) je přirozený nebo uměle vytvořený pás se zapojeným rostlinným krytem a zapojeným kořenovým systémem, který dostatečně chrání povrchové vody před vlivy zemědělské činnosti. Účelem vegetačního pásu je zastavit odplavení pesticidů, případně hnojiv a omezit erozi. Obvykle je umístěn mezi pozemkem a břehovou čarou a je tvořen běžnými druhy vytrvalých trav (nikoliv obilninami), ale mohou to být také životaschopné stromy a keře. Typ rostlin tvořících vegetační pás, jejich dostatečné zapojení a zapojení jejich kořenového

systému je klíčové pro účinnost a funkci vegetačního pásu. Udržení funkčního vegetačního pásu vyžaduje jeho pravidelnou údržbu, aby rostliny na něm zůstaly zapojené a životaschopné.

Za účelem ochrany vodních organismů jsou přípravkům přidělovány následující věty:

1. **SPE2 věty** - omezení aplikace POR na svažitých částech pozemků $\geq 3^\circ$
Pokud je přípravku přidělena SPE 2 věta nelze ochrannou vzdálenost redukovat pomocí zařízení k omezení úletu (nízkoúletovými tryskami).
2. **SPE3 věty** – ochranné neošetřené pásy v metrech od povrchové vody. Není-li přípravku přidělena věta SPE2, platí ochranná vzdálenost pro svažitě i nesvažitě pozemky a lze ji redukovat pomocí zařízení k omezení úletu.

Omezující věty mohou být na etiketě přípravku uvedeny i bez označení „SPE 2 nebo SPE3“ nebo jsou na etiketě ve formě tabulky s uvedením konečných ochranných vzdáleností od povrchové vody s využitím protiúletových zařízení - trysky s omezením úletu 50, 75 a 90 % - viz příklad.

Tabulka ochranných vzdáleností stanovených s ohledem na ochranu vodních organismů

	bez redukce	tryska 50 %	tryska 75 %	tryska 90 %
Ochranná vzdálenost od povrchové vody s ohledem na ochranu vodních organismů [m]				
Kukuřice, hrách, fazol, paprika, rajče, lupina, jahodník, sója, kmín, mrkev	4	4	4	4
Ozimé obilniny	10	4	4	4
Ovocné sady	NELZE	30	20	15

Při aplikaci do ozimých obilnin:

SPE2: Za účelem ochrany vodních organismů neaplikujte na svažitých pozemcích ($\geq 3^\circ$ svažitosti), jejichž okraje jsou vzdáleny od povrchových vod < 20 m.

Pokud je v tabulce na etiketě uvedeno u ochranné vzdálenosti „NELZE“, pak POR nesmí být bez použití protiúletového zařízení (trysky) aplikován blíže než 100 m od břehové čáry povrchové vody.

Není-li na etiketě uvedena omezující věta typu SPe 3 ve formě tabulky, je nutné si zjistit ochrannou vzdálenost pro daný účel použití (plodinu) a daný typ redukce (trysky 50, 75, 90 %) s využitím údajů na webu ÚKZÚZ (Přípravky na ochranu rostlin/Zařízení pro aplikaci POR/Minimalizace úletů/Příloha č. 2 – Tabulky zkrácení ochranných vzdáleností).

<http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/pripravky-na-or/zarizeni-pro-aplikaci-por/minimalizace-uletu/minimalizace-uletu-pripravku.html>

Příloha č. 2: Tabulky zkrácení ochranných vzdáleností

Stav k: 25. 1. 2016

Ochranné vzdálenosti od okraje povrchové vody

Výjimky z možnosti zkrácení ochranné vzdálenosti vzhledem k povrchovým vodám:

1. zkrácení nelze uplatnit, pokud je přípravek označen větou SPe2 (svažité plády)
2. ochranná vzdálenost po zkrácení nesmí být u polních plodin menší než 4 m
3. ochranná vzdálenost po zkrácení nesmí být menší než 6 m u chmele, ovocných dřevin, lesů a u školek a okrasných rostlin vyšších než 100 cm

TOU = třída omezení úletu

Ve sloupcích označených „TOU 50 %, 70 % a 90 %“ jsou uvedeny ochranné vzdálenosti po zkrácení.

Polní plodiny, zelenina, okrasné rostliny do 50 cm, keře do 50 cm			
Vzdálenost v metrech (bez zkrácení)	TOU 50 %	TOU 75 %	TOU 90 %
5 - 7	4	4	4
8 - 10	5	4	4
12 - 15	8	5	4
16 - 20	10	6	4
25	14	8	4
30	15	10	4

Okrasné rostliny nad 50 cm, keře nad 50 cm			
Vzdálenost v metrech (bez zkrácení)	TOU 50 %	TOU 75 %	TOU 90 %
5 - 7	4	4	4
8 - 10	5	4	4
12 - 15	10	5	4
16 - 20	12	8	4
25	16	10	5
30	20	12	8

Ovocné stromy, réva vinná			
Vzdálenost v metrech (bez zkrácení)	TOU 50 %	TOU 75 %	TOU 90 %
5 - 7	6	6	6
8 - 10	6	6	6
12 - 15	12	10	6
16 - 20	18	12	6
25	22	14	10
30	25	18	12

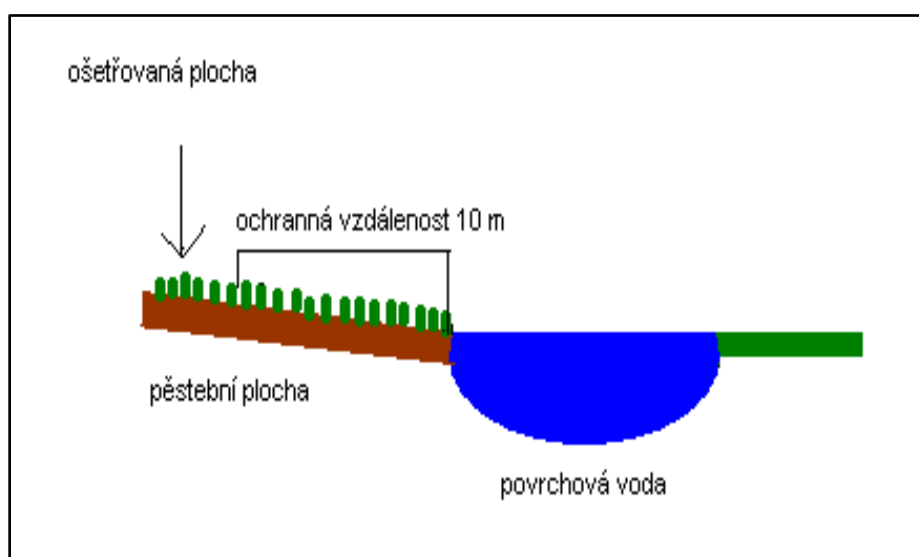
Příklady zkrácení ochranné vzdálenosti od povrchové vody u tří POR na dvou pozemcích sousedících s vodním tokem

Identifikace pozemku: dle LPIS - DPB č. 0601/4, k. ú. Lozice, výměra orné půdy 49 ha
vzdálenost od vody 7,47 m
překryv se svažitými částmi (nad 3 °): 0,17 ha

1. Nurelle D (insekticid), platnost od 23. 12. 2015

Riziko pro vodní organismy	SPe3	Za účelem ochrany vodních organismů snižte úlet dodržením neošetřeného ochranného pásma 4 m vzhledem k povrchové vodě.
	SPe2	Za účelem ochrany vodních organismů neaplikujte na svažitéch pozemcích (více nebo rovno 3° svažitosti), jejichž okraje jsou vzdáleny od povrchových vod < 10 m.

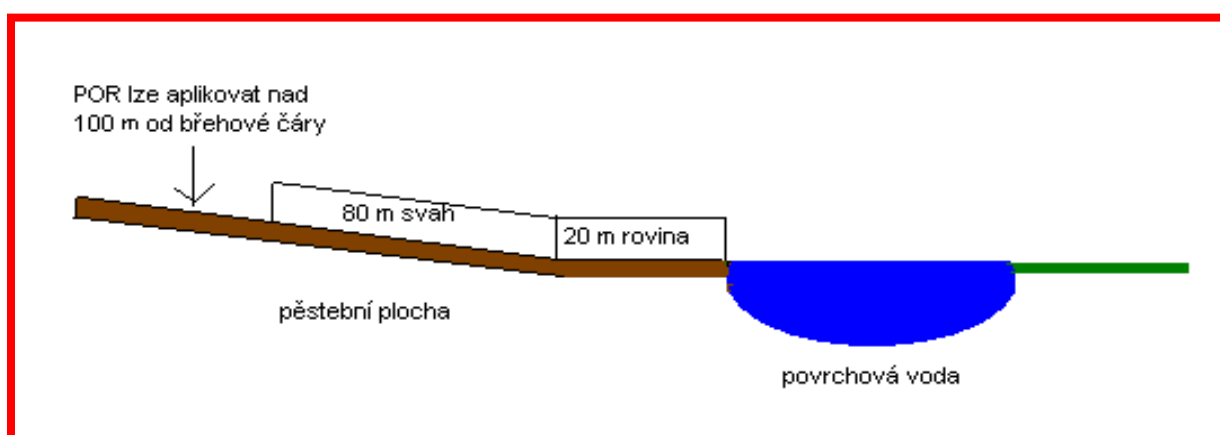
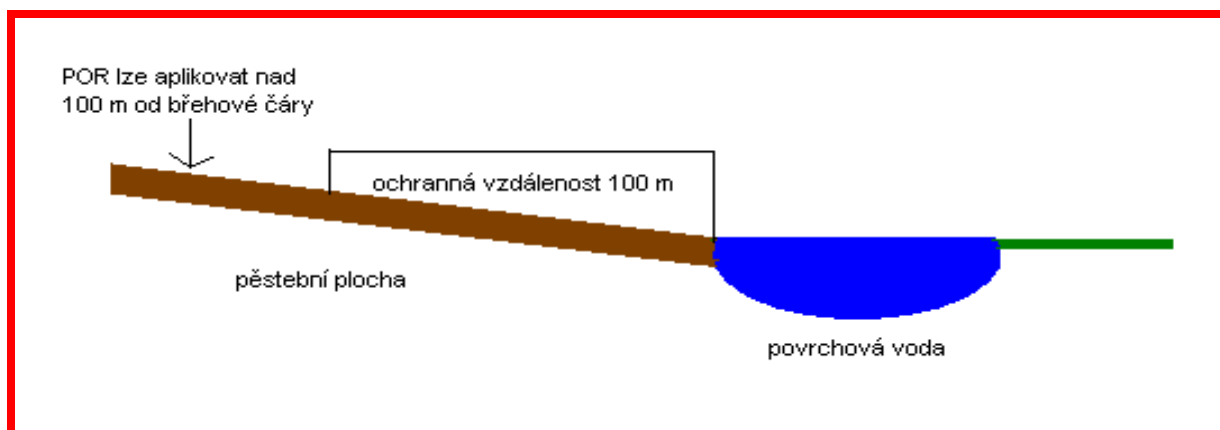
SPe 2: Za účelem ochrany vodních organismů neaplikujte na svažitéch pozemcích ($\geq 3^\circ$ svažitosti), jejichž okraje jsou vzdáleny od povrchových vod < 10 m.

Na části DPB je překryv se **svažitou** částí pozemku (v LPIS – oranžová plocha), jejichž okraje jsou vzdáleny od vody méně, než 10 m (7,47 + 2,53). **Od břehové čáry je nutné dodržet neošetřenou vzdálenost 10 m (0,17 ha), nad 10 m lze přípravek Nurelle D aplikovat.**

2. Allegro Plus (fungicid), platnost od 6. 8. 2016

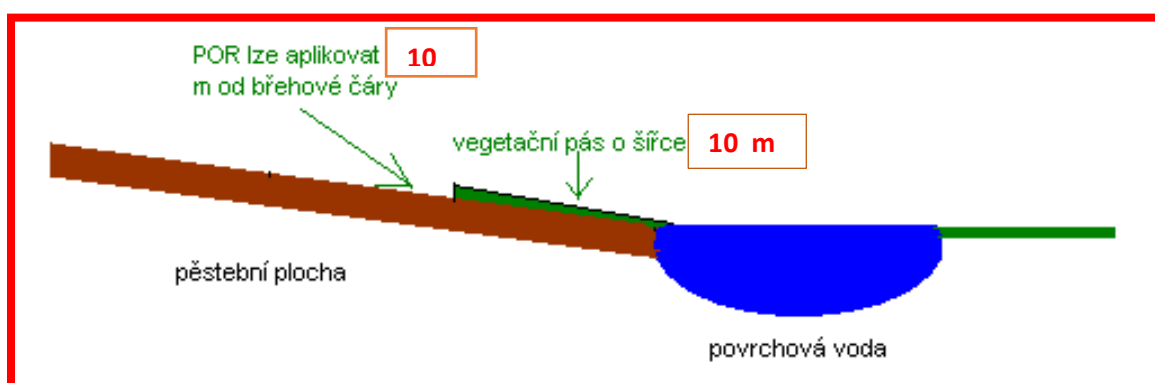
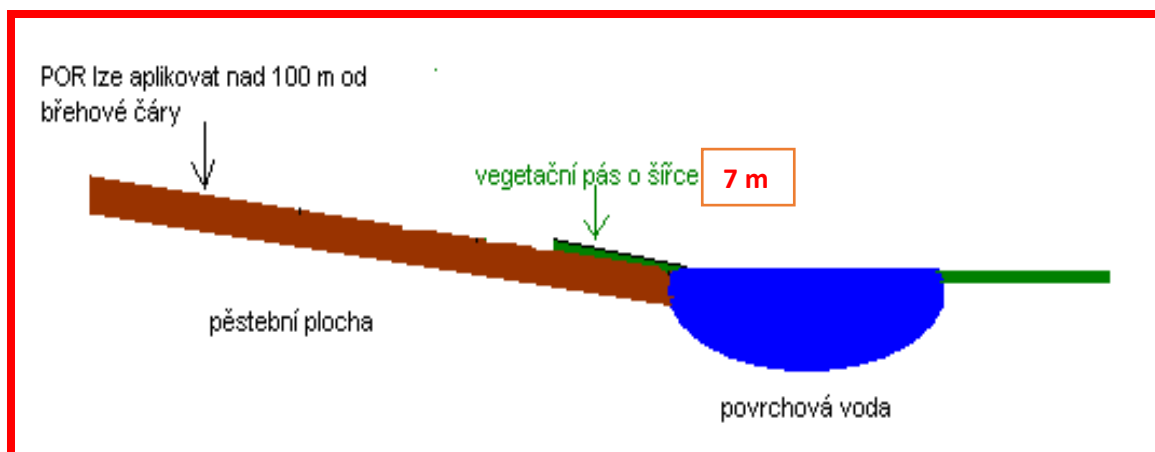
Riziko pro vodní organismy	SPe3	Za účelem ochrany vodních organismů dodržte neošetřené ochranné pásmo 7 m vzhledem k povrchové vodě. Při použití 50%, 75% a 90% redukčních trysek pak ochranné pásmo 4 m.
	SP1	SP1 Neznečišťujte vody přípravkem nebo jeho obalem. (Nečistěte aplikační zařízení v blízkosti povrchové vody / zabraňte kontaminaci vody splachem z farem a cest.)
	DO	S ohledem na ochranu vodních organismů je vyloučeno použití přípravku na pozemcích svažujících se k povrchovým vodám.
Ochranná pásma vod	OP II.st.	Přípravek je vyloučen z použití v ochranném pásmu II. stupně zdrojů podzemní vody

Od břehové čáry povrchové vody se v tomto případě musí dodržet ochranná vzdálenost 100 m; na plochách vzdálených od povrchové vody 100 m a více lze aplikovat daný POR

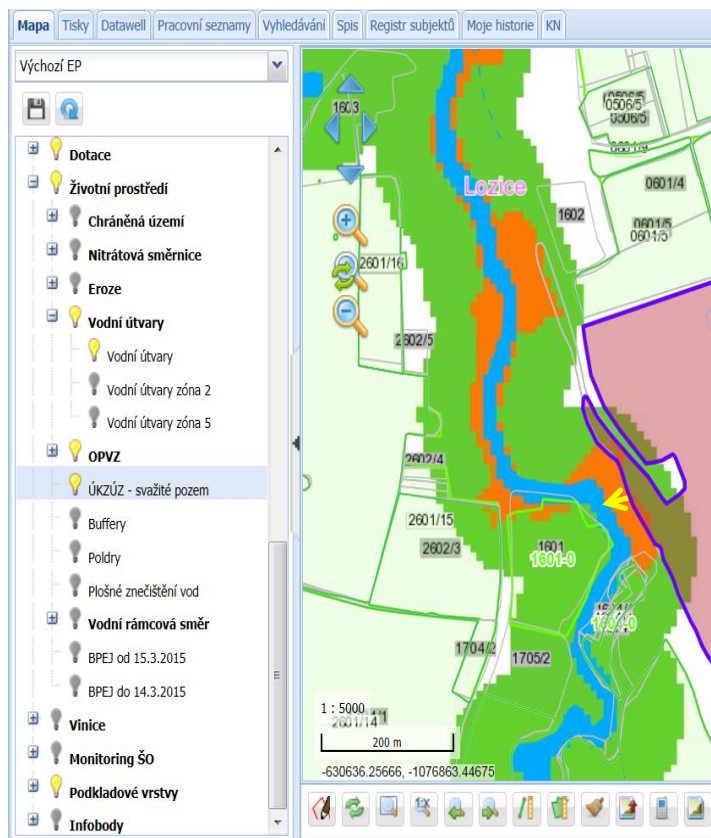
3. Rombus Trio (fungicid), platnost od 28. 2. 2014 - při aplikaci do obilnin

H věty	H410	Vysoce toxický pro vodní organismy, s dlouhodobými účinky.
Riziko pro vodní organismy	SPe3	Při aplikaci přípravku do obilnin:SPe3: Za účelem ochrany vodních organismů snižte úlet dodržením neošetřeného ochranného pásma 7 m vzhledem k povrchové vodě. Při 50 %, 75 % a 90 % redukci úletu pomocí trysek lze zkrátit ochrannou vzdálenost s ohledem na vodní organismy na 4 m vzhledem k povrchové vodě.
	SPe3	Při aplikaci přípravku do révy:SPe3: Za účelem ochrany vodních organismů snižte úlet dodržením neošetřeného ochranného pásma 16 m vzhledem k povrchové vodě. Při 50 % redukci úletu pomocí trysek lze zkrátit ochrannou vzdálenost s ohledem na vodní organismy na 10 m, při 75 % redukci na 7 m a při 90 % redukci na 6 m vzhledem k povrchové vodě.
	SP1	SP1 Neznečišťujte vody přípravkem nebo jeho obalem. (Nečistěte aplikační zařízení v blízkosti povrchové vody / zabraňte kontaminaci vody splachem z farem a cest.)
	DO	Při aplikaci přípravku do obilnin:S ohledem na ochranu vodních organismů je vyloučeno použití přípravku na pozemcích svažujících se k povrchovým vodám. Přípravek lze na těchto pozemcích aplikovat pouze při použití vegetačního pásu o šířce nejméně 10 m.
	DO	Při aplikaci přípravku do révy:Za účelem ochrany vodních organismů neaplikujte na svažitých pozemcích (více nebo rovno 3° svažitosti), jejichž okraje jsou vzdáleny od povrchových vod < 16 m.
Ochranná pásma vod	OP II.st.	Přípravek je vyloučen z použití v ochranném pásmu II. stupně zdrojů podzemní vody.

Pokud je mezi břehovou čárou a pozemkem **vegetační pás užší**, než stanoví etiketa přípravku, **nebo vegetační pás neodpovídající definici** v úvodu dokumentu, ochranná vzdálenost se nemůže zkrátit a je třeba dodržet 100 m.

Obrázek: Příklad použití tří POR na DPB č. 0601/4, k. ú. Lozice, výměra orné půdy 49 ha, vzdálenost od vody 7,47 m, překryv se svažitými částmi ($\geq 3^\circ$): 0,17 ha.

Legenda

- nesvažité pozemky
- vodní plochy
- svažité pozemky, nad 3° sklonitosti

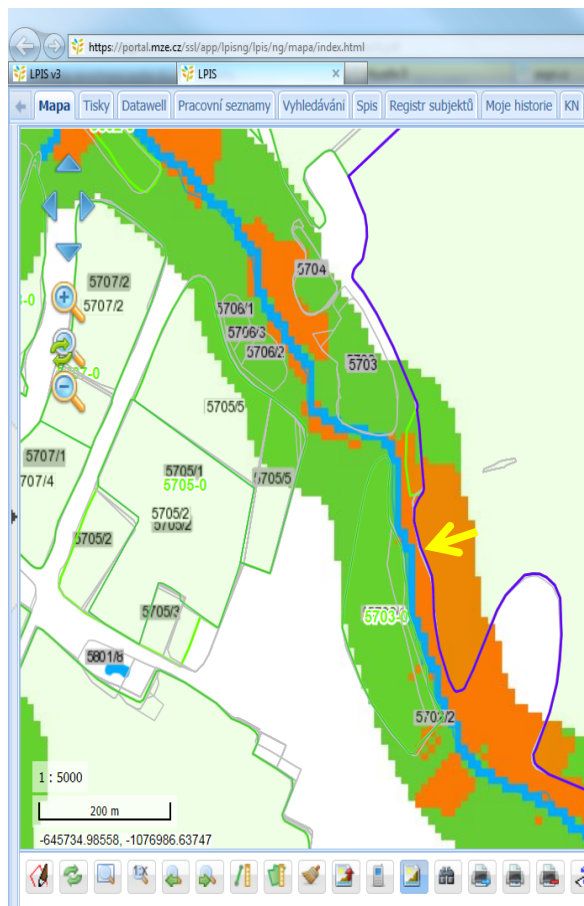
Nurelle D: Na části DPB je překryv se **svažitou** částí pozemku (oranžová), jejichž **okraje jsou vzdáleny od vody méně, než 10 m ($7,47 + 2,53$)**. Od břehové čáry je nutné dodržet neošetřenou vzdálenost 10 m (0,17 ha), **nad 10 m lze přípravek Nurelle D aplikovat**.

Rombus Trio: vegetační pás je 7 m, což je méně, než stanovených 10 m, je nutné neošetřit 100 m od břehové čáry, **nad 100 m lze POR aplikovat** (popř. zajistit pás 10 m a nad 10 m lze aplikovat).

Allegro Plus: lze aplikovat **nad 100 m** od břehové čáry, pokud se na části pozemku nachází překryv se sklonitostí 3° a více.

Při TM přípravků s různými SPE větami se řídí aplikace dle nejprísnějšiho omezení s ohledem na ochranu vod.

Obrázek: Příklad použití tří POR na DPB č. 4601/1, vzdálenost od vody 18,09 metrů, překryv se svažitými částmi ($\geq 3^\circ$): 2,11 ha

Nurelle D: Na části DPB je **překryv se svažitou** částí pozemku (oranžová), jejichž okraje jsou vzdáleny od vody více, než 10 m. **Lze aplikovat přípravek Nurelle D bez omezení.**

Rombus Trio: **nesplňuje-li vegetační pás o šířce 10 m definici tohoto pásu**, je nutné vynechat 100 m neošetřeného pásu od břehové čáry, **nad 100 m lze POR aplikovat.**

Allegro Plus: je nutné vynechat 100 m neošetřeného pásu od břehové čáry, pokud se na části pozemku nachází překryv se sklonitostí 3° a více, lze aplikovat **nad 100 m** od břehové čáry.

Při TM přípravků s různými SPe větami se řídí aplikace dle nejpřísnějšího omezení s ohledem na ochranu vod.

Kontrola požadavků PPH 10/7, DZES 1b, které souvisí s dodržováním ochranných vzdáleností od povrchové vody při aplikaci POR, je součástí podmínek Cross Compliance a jejich porušení má vliv na krácení dotací, a to u žadatelů o přímé platby, některé podpory „Programu rozvoje venkova“ a některé podpory v rámci společné organizace trhu s vínem. Za porušení pokynů k ochraně vody a vodních organismů ukládá ÚKZÚZ správní sankce. Na e-AGRI pod odkazem „Dotace“ je k dispozici elektronická verze „Průvodce zemědělce kontrolou podmíněnosti platná pro daný kalendářní rok“, v němž je uveden postup při kontrole těchto požadavků.

http://eagri.cz/public/web/file/450292/Prirucka_Pruvodce_kontrolou_podminenosti_2016_schvalena_07032016_WEB.pdf

Závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že ochrana povrchové vody je velmi důležitá nejen z důvodu ochrany vodních organismů, ale také z důvodu ochrany povrchových zdrojů pitné vody, zejména vodních nádrží, do kterých se dostává voda z přítoků mimo vymezená ochranná pásma povrchových vodních zdrojů. Je třeba si uvědomit, že opakované nedodržování pokynů k ochraně vodních organismů uvedených na etiketě POR na konkrétním pozemku má za následek akumulaci použitých POR v půdě včetně produktů rozpadu a následné vyplavování do vod zejména po přívalových srážkách.

Zpracovala: Ing. Andrea Blažková

Dne: 7. 10. 2016